

Wybrane problemy realizacji funkcji ekologicznych, społecznych i gospodarczych przez Lasy Państwowe

Fot. Archiwum Nadl. Szczebra

*Janusz Kocel
Zakład Zarządzania Zasobami
Leśnymi
Instytut Badawczy Leśnictwa*

Definicje funkcji zgodnie ze „Strategią PGL LP na lata 2014-2030”

Lasy spełniają szereg funkcji, które można podzielić na:

- **ekologiczne (przyrodnicze)** – związane z zachowaniem zasobów roślin i zwierząt, ich stabilności i różnorodności, redukcją CO₂ oraz ochroną zasobów wody i gleby;

- **społeczne** – związane z możliwością obcowania z naturą, spędzania wolnego czasu, uprawiania sportu i turystyki oraz zapewnienia produktów lasu na codzienne potrzeby;

- **gospodarcze** – związane z dostarczaniem surowca drzewnego na potrzeby przemysłu i konsumpcji oraz tworzeniem rynku pracy w ramach lokalnych społeczności.

Funkcje te przenikają się wzajemnie, tworząc system powiązań warunkujących ich realizację w ramach prowadzonej gospodarki leśnej.

Leśne Kompleksy Promocyjne (LKP)

Zadania

- ✓ leśne kompleksy promocyjne to oryginalna, rodzima idea promowania ekologicznego leśnictwa.
- ✓ w ramach LKP leśnicy promują zrównoważoną gospodarkę leśną, wspierają badania naukowe i prowadzą edukację leśną społeczeństwa

Powierzchnia

- ✓ łączna powierzchnia 25 leśnych kompleksów promocyjnych wynosi ok. 1 279 tys. ha.

Koszty utrzymania LKP w 74 nadleśnictwach

- ✓ w roku 2015: 13 825,31 tys. zł
- ✓ w roku 2016: 12 263,67 tys. zł
- ✓ w roku 2017: 13 320,30 tys. zł

Wydatki własne nadleśnictw LKP w 2016 r.:

- ✓ Lasy Lubuskie – 677,7 tys. zł (największe)
- ✓ Lasy Spalsko-Rogowskie – 21,6 tys. zł (najmniej.)

Ośrodki edukacji leśnej i inne obiekty edukacyjne

- ❑ W Lasach Państwowych funkcjonuje 64 ośrodki edukacji leśnej

- ❑ **Koszty utrzymania obiektów edukacyjnych:**
  - ✓ w roku 2015: 20 968,31 tys. zł
  - ✓ w roku 2016: 18 339,87 tys. zł
  - ✓ w roku 2017: 19 579,37 tys. zł

Pozostała działalność edukacyjna Lasów Państwowych

- ❑ W różnych rodzajach działań edukacyjnych organizowanych przez leśników w 2016 r. uczestniczyło **ponad 3,7 mln osób.**
- ❑ Pozostałe obiekty wykorzystywane w Lasach Państwowych do edukacji leśnej to:
  - ✓ ścieżek edukacyjnych (dydaktycznych) - 1030
  - ✓ izb edukacji leśnej - 290
  - ✓ wiat edukacyjnych (tzw. zielone klasy) - 600
  - ✓ parków i ogrodów dendrologicznych - 116
  - ✓ punktów edukacyjnych - 1925
  - ✓ innych obiektów - 2985

Łącznie funkcjonuje w Lasach Państwowych ponad 6,5 tys. obiektów edukacyjnych

Koszty utrzymanie infrastruktury turystycznej

- ✓ w roku 2015: 18 807,39 tys. zł
- ✓ w roku 2016: 19 308,10 tys. zł
- ✓ w roku 2017: 19 146, 23 tys. zł

Strategia Lasów Państwowych dotycząca infrastruktury edukacyjno-turystycznej

- Lasy Państwowe będą racjonalizować dalszy rozwoju oraz koszty utrzymania infrastruktury, polegająca na:
  - ✓ analizowaniu ruchu turystycznego w lesie i rozwijaniu obiektów infrastruktury w miejscach faktycznego korzystania z lasu przez społeczeństwo;
  - ✓ analizowaniu potrzeb, określaniu celów i zadań wypełnianych przez obiekty infrastruktury oraz projektowaniu rozwiązań i budowaniu obiektów infrastruktury o funkcjach i jakości odpowiadających oczekiwaniom społecznym;
- Lasy Państwowe zakładają niewielkie zwiększenie liczby obiektów infrastruktury edukacyjno-turystycznej. Poprawy wymaga natomiast stopień ich wykorzystania i zracjonalizowanie kosztów utrzymania.

Koszty ochrony przyrody w Lasach Państwowych

Ochrona rezerwatów i innych obszarów objętych ochroną prawną

W roku 2016 było 1 281 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 123,3 tys. ha.

Koszty

- ✓ w roku 2015: 1 117,97 tys. zł
- ✓ w roku 2016: 1 588,96 tys. zł
- ✓ w roku 2017: 2 065,91 tys. zł

Fot. Archiwum Nadl. Szczebra

Ochrona siedlisk oraz ochrona gatunkowa grzybów, roślin i zwierząt:

- ✓ w roku 2015: 9 421,57 tys. zł
- ✓ w roku 2016: 9 417,71 tys. zł
- ✓ w roku 2017: 11 858,88 tys. zł

Zatrudnianie i koszty zatrudnienia pracowników w Lasach Państwowych

W roku 2016 przeciętne miesięczne zatrudnienie w Lasach Państwowych wyniosło **25 747 etatów.**

- ❑ Struktura przeciętnego miesięcznego zatrudnienia:

1) w nadleśnictwach	23 401 etatów
2) w zakładach	1 019 etatów
3) w Dyrekcji Generalnej i biurach regionalnych dyrekcji LP (łącznie z Zespołami Ochrony Lasu)	1 327 etatów

- ❑ Koszty działalności administracyjnej **3 550 586,7 tys. zł**, co stanowi 44,46% ogólnych kosztów Lasów Państwowych

Zatrudnienie w sektorze usług leśnych (w firmach leśnych)

W roku 2015 średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wynosiło:

- na podstawie stosunku pracy	20 921
- na podstawie umowy cywilnoprawnej	5 434
- na innej podstawie (np. członkowie rodzin)	1 289
- nadzór prac z wykształceniem leśnym	1 234
- pracownicy u podwykonawców	6 140

Pracownicy razem   **35 018 osób**

Właściciele firm **6 333**

Razem **41 351 osób**

Sektor przerobu drewna

- ❑ Niezmiernie istotne jest to, że polski przemysł drzewny bazuje niemal w całości na krajowych zasobach drewna, pozyskiwanego z polskich lasów.
- ❑ Przemysł drzewny wytwarza 2,3 proc. PKB kraju oraz około 11 proc. wartości dodanej w przetwórstwie przemysłowym w Polsce. To jest przeszło 30 mld zł rocznie.
- ❑ Sektor przerobu drewna zatrudnia ok. 309 tys. osób (w 67 tys. podmiotów gospodarczych), co stanowi 14 proc. zatrudnienia w przemyśle przetwórczym.
- ✓ mnożnik zatrudnienia: 1 miejsce pracy w leśnictwie => 7-10 miejsc pracy w sektorze drzewnym (E. Ratajczak, Instytut Technologii Drewna w Poznaniu)
- ✓ każde 100 m³ pozyskanego i przetworzonego w kraju drewna okrągłego tworzy w przybliżeniu 1 miejsce pracy (B. Czemko, Polska Izba Gospodarcza Przemysłu Drzewnego)

Działalność socjalno-bytowa PGL LP (zasoby mieszkaniowe)

Liczba

Według stanu na dzień 28 lutego 2015 r. w zasobach Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe znajdowało się **10 306 lokali mieszkalnych**.

Z tego **4 955 lokali** to mieszkania bezpłatnie zajmowane przez nadleśniczych i leśniczych, które stanowiły 48% wszystkich lokali mieszkalnych.

Rachunek ekon. gosp. mieszkaniowej na przykładzie roku 2015

Przychody	21 941,01 tys. zł
Koszty	23 387,48 tys. zł
Wynik finansowy	<u>-1 446,47 tys. zł</u>

Zasoby mieszkaniowe PGLP

- ❑ Polityka mieszkaniowa PGL LP na lata 2015-2030 zakłada **utrzymanie tylko tej części zasobów mieszkaniowych w Lasach Państwowych, która jest niezbędna do dalszego funkcjonowania i właściwego prowadzenia gospodarki leśnej.**
- ❑ W obecnym stanie prawnym, Lasy Państwowe powinny zapewniać mieszkania pracownikom Służby Leśnej zatrudnionym na stanowiskach **nadleśniczego i leśniczego.**
- ❑ **Inne lokale mieszkalne** niezbędne dla właściwego prowadzenia gospodarki leśnej powinny **wynikać ze specyfiki jednostki**, jak np. dla szkółek zespolonych, dla OHZ, dla pracowników innych jednostek (RDLP, DGLP, zakładów krajowych).

Działalność zakładów Lasów Państwowych o zasięgu krajowym na rzecz społeczeństwa

Bank Genów w Kostrzycy

- ✓ ocena, gromadzenie zasobów genowych drzew i krzewów leśnych oraz ochrona materiału genetycznego najcenniejszych obiektów przyrodniczych środowiska leśnego Polski
(w roku 2016 poniósł stratę: -128,0 tys. zł)

Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie

- ✓ działalność w zakresie ochrony dziedzictwa leśnictwa polskiego poprzez prowadzenie Muzeum Leśnictwa
(w roku 2016 osiągnął zysk: 199,6 tys. zł)

Projekty rozwojowe realizowane przez Lasy Państwowe wspierające rozwój terenów nieurbanizowanych w 2016 r.

❑ Leśne Gospodarstwa Węglowe (LGW)

- ✓ Głównymi celami tego projektu są, m. in.:
- wykazanie roli obszarów leśnych w łagodzeniu negatywnych skutków zmian klimatycznych i pochłanianiu atmosferycznego CO₂ w środowisku;
- utworzenie modelu pochłaniania dwutlenku węgla oraz modelu akumulacji biomasy w polskich lasach;
- doprowadzenie do automatycznego określania ilości zakumulowanego węgla dla wskazanych obszarów, w tym dla każdego wydzielenia drzewostanowego w systemie informatycznym Lasów Państwowych (ZSILP);
- wprowadzenie do praktyki gospodarczej systemu obrotu jednostkami dwutlenku węgla pochłanianego przez lasy – prośrodowiskowa działalność Lasów Państwowych finansowana przez przedsiębiorstwa, jako wynik handlu umownymi jednostkami pochłaniania powstałymi w ramach działań dodatkowych w LGW.

Projekty rozwojowe realizowane przez Lasy Państwowe wspierające rozwój terenów nieurbanizowanych w 2016 r.

□ Drewno dla samowystarczalności energetycznej samorządów oraz dla bezpieczeństwa energetycznego państwa

- ✓ Głównym celem projektu jest realizacja proekologicznej polityki państwa.
- ✓ Jednym z celów szczegółowych jest budowa składów drewna energetycznego.

□ Polskie Domy Drewniane – mieszkaj w zgodzie z Naturą

- ✓ Projekt ten powinien mieć wpływ na rozwój terenów nieurbanizowanych oraz zwiększenie zatrudnienia,
- ✓ Transfer nowoczesnych technologii budowlanych wykorzystujących drewno ze szczególnym uwzględnieniem budynków użyteczności publicznej (szkoła, żłobki, przedszkola itp.).
- ✓ Nowoczesna technologia daje możliwość szybkiej budowy infrastruktury energooszczędnej, gdzie dodatkową korzyścią jest późniejszy niższy koszt utrzymania obiektów aż o 70% w stosunku do budynków budowanych w technologii murowanej.

Projekty rozwojowe realizowane przez Lasy Państwowe wspierające rozwój terenów nieurbanizowanych w 2016 r.

- ❑ Pozyskanie koncesji na eksploatację kopalin własności nieruchomości gruntowej ze złóż na obszarach w zarządzie PGL LP
- ✓ Projekt dotyczy działań przygotowawczych do eksploatacji kopalin na złożach położonych w granicach gruntów zarządzanych przez PGL LP i obejmuje etap uzyskania koncesji przez jednostkę Lasów Państwowych.
- ✓ Stworzenia mapy występowania kopalin na obszarach zarządzanych przez PGL LP oraz planu ich wykorzystania przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych.
- ✓ W efekcie tych działań planowane jest uruchomienie zakładów górniczych, których celem będzie pozyskiwanie kopalin na potrzeby budowy dróg, w tym jako wspólnych przedsięwzięć leśno-samorządowych.
- ✓ Zakłada się, że zakłady o zasięgu regionalnym, funkcjonujące w strukturze Lasów Państwowych będą wykonywały zadania wynikające z eksploatacji złóż i będą zatrudniały pracowników wywodzących się z lokalnych społeczności.

Funkcja gospodarcza - to dostarczanie surowca drzewnego oraz innych produktów i usługi dla gospodarki

Majątek Lasów Państwowych

- Powierzchnia gruntów będących w zarządzie Lasów Państwowych (wg stanu na 31.12.2016 r.) - 7 606 060,13 ha
w tym:
  - ✓ lasy razem - 7 303 542,12 ha
  - ✓ użytki rolne - 137 070,72 ha
  - ✓ wody - 8 897,25 ha
- Zasoby drzewne (w m³ grubizny brutto „na pniu” w 2017 r.) - 2 005,0 mln m³

Lasy Państwowe zarządzając majątkiem Skarbu Państwa zmuszone są do:

- zgodnie z art. 50 ustawy o lasach, **prowadzenia działalności na zasadzie samodzielności finansowej i pokrywać koszty działalności z własnych przychodów**
- Przestrzegania §4.ust. 3 Rozporządzenia Rady Ministrów zgodnie z którym. **przychody z działalności ubocznej i dodatkowej nie powinny być niższe niż koszty poniesione na ich prowadzenie**

DEKRET PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ z dnia 30 września 1936 r. o państwowym gospodarstwie leśnym

Zasady prowadzenia państwowego gospodarstwa leśnego

Art. 13. Gospodarstwo leśne będzie prowadzone planowo i racjonalnie na zasadach ciągłości i trwałości użytkowania oraz **najwyższej rentowności** z uwzględnieniem gospodarczych interesów Państwa.

Art. 14. Lasy Państwowe mogą prowadzić przemysłowy przerób drewna i innych surowców własnych w rozmiarach, jakie będą **potrzebne dla zapewnienia rentowności państwowego gospodarstwa leśnego.**

Art. 15. Lasy Państwowe prowadzić będą racjonalną hodowlę zwierzyny łownej i racjonalne jej użytkowanie w oparciu **o zasadę opłacalności** i w granicach, w których nie przyniesie to szkody gospodarstwu leśnemu.

Art. 16. Gospodarstwo rybackie na wodach prywatnych Państwa w rozumieniu prawa wodnego prowadzone będzie **na zasadach gospodarstwa racjonalnego i najwyższej rentowności**, według planów, sporządzanych dla poszczególnych obszarów tych wód.

Art. 17. Gospodarstwo w majątkach rolnych, pozostających we własnym zarządzie Lasów Państwowych, prowadzone będzie **na zasadach racjonalnego gospodarstwa rolnego oraz najwyższej rentowności.**

Działalność gospodarcza, w zakresie gospodarki leśnej w nadleśnictwach, to działalność podstawowa i działalność uboczna

Działalność podstawowa

- ✓ w 2016 r. pozyskano **37 413,5 tys. m³ drewna**
- ✓ **przychody** ze sprzedaży drewna **7 432 090,5 tys. zł**, co stanowi **88,6%** przychodów ogółem Lasów Państwowych
- ✓ **koszty** pozyskania i zrywki drewna **2 074 571,0 tys. zł**, co stanowi **57,0%** kosztów działalności podstawowej.
- ✓ **obowiązkowe wpłaty do budżetu** ze sprzedaży drewna w nadleśnictwach w 2017 r. wyniosły **157 025, 20 tys. zł**

Materiały archiwalne Nadleśnictwa Lubichowo

Nadleśnictwa o największym i najmniejszym pozyskaniu drewna w 2017 r.:

Nadl. Żednia (RDLP Białystok)	– 178 273,6 m ³
Nadl. Ujszoły (RDLP Katowice)	– 169 553,4 m ³
Nadl. Maskulińskie (RDLP Białystok)	– 160 267,6 m ³
Nadl. Białowieża (RDLP Białystok)	- 18 800,0 m ³
Nadl. Hajnówka (RDLP Białystok)	- 19 229,1 m ³
Nadl. Browsk (RDLP Białystok)	- 21 421,8 m ³

Działalność uboczna to przede wszystkim: gospodarka łowiecka

- ❑ W roku 2015 rachunek ekonomiczny przedstawiał się następująco:
  - ✓ przychody z gospodarki łowieckiej wyniosły - 62 727,99 tys. zł
  - ✓ koszty gospodarki łowieckiej wyniosły - 52 019,75 tys. zł
  - ✓ wynik finansowy - 10 708,23 tys. zł

Nadleśnictwa (OHZ) o największej dochodowości w 2015 r.:

- ✓ Nadl. Podanin (RDLP Piła)
- ✓ Nadl. Trzebielino (RDLP Szczecinek)
- ✓ Nadl. Drawsko (RDLP Szczecinek)
- ✓ Nadl. Połczyn (RDLP Szczecinek)
- ✓ Nadl. Polanów (RDLP Szczecinek)

❑ Gospodarka łąkowo-rolna w nadleśnictwach (działalność dodatkowa)

- ✓ Gospodarka łąkowo-rolna w nadleśnictwach powiązana z gospodarką łowiecką.
- ✓ Trudność z określeniem poprawnego wyniku finansowego; koszty odnoszone na „gospodarkę łąkowo-rolną”, zaś przychody to przede wszystkim dopłaty z programów unijnych odnoszone są na „pozostałe przychody operacyjne”.

Nadleśnictwa o najwyższych kosztach:

- ✓ Bircza (RDLP Krosno)
- ✓ Bytnica (RDLP Zielona Góra)
- ✓ Krosno (RDLP Zielona Góra)
- ✓ Lutowiska (RDLP Krosno)
- ✓ Drawsko (RDLP Szczecinek)
- ✓ Trzebielino (RDLP Szczecinek)

Gospodarka rybacka w Lasach Państwowych

- ❑ Zakłady Lasów Państwowych o zasięgu regionalnym:
  - ✓ Gospodarstwo Rybackie Krogulna
(w roku 2016 osiągnęło zysk 393,6 tys. zł)
  - ✓ Gospodarstwo Rybackie Niemodlin
(w roku 2016 osiągnęło zysk 903,9 tys. zł)

- ❑ Nadleśnictwa (działalność dodatkowa)
  - ✓ Nadl. Dąbrowa Tarnowska
(RDLP Kraków)
  - ✓ Nadl. Choczewo (RDLP Gdańsk))
  - ✓ Nadl. Łąck (RDLP Łódź)

- ❑ Realizacja przez Lasy Państwowe trzech funkcji (ekologicznej, społecznej i gospodarczej) jest możliwa dzięki sprawnej i efektywnej ekonomicznie organizacji, a przede wszystkim funkcjonowania mechanizmów zapewniających możliwość finansowania realizacji zadań ze środków własnych Lasów Państwowych.
- ❑ Lasy Państwowe prowadzą wielofunkcyjną gospodarkę leśną i realizują większość działań bez korzystania z pieniędzy podatników: na własny rachunek i ryzyko gospodarcze, na zasadzie samofinansowania.
- ❑ Ograniczenia wynikające z objęcia ochroną blisko 50% powierzchni zarządzanej przez LP pozwalają wypełniać funkcje przyrodnicze, ale jednocześnie utrudniają realizację funkcji społecznych i gospodarczych.
- ❑ Lasy Państwowe umożliwiają obywatelom korzystanie z ich prawa do powszechnego dostępu do lasów publicznych w sposób bezpieczny i atrakcyjny, przeznaczając duże nakłady na leśną infrastrukturę turystyczną oraz występując z bogatą ofertą edukacyjną, z której korzysta co roku około 3,7 mln osób.

- ❑ Pozyskanie drewna oraz użytków ubocznych jest wyrazem realizacji funkcji gospodarczych lasu przy rosnącej presji przemysłu na wzrost tego pozyskania. Jednocześnie społeczne przekonanie o nadmiernym użytkowaniu lasów powoduje naciski na ograniczanie pozyskania drewna.
- ❑ Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe w swej strategii musi równoważyć wszystkie te oczekiwania, stawiając sobie cele i zadania, zapewniające **jednoczesną realizację wszystkich funkcji gospodarki leśnej.**

Fot. Archiwum Nadl. Szczebra

Dziękuję za uwagę